

Sommige levensbeschrijvingen in de Legenda aurea / Gulden legende bevatten alleen een enkel feit of een incidentele uitspraak van de beschreven heilige; zie bij voorbeeld hieronder Over sint Remigius, en Over sint Agathon, de abt (over deze laatste ook Wereld in woorden pag. 212). Andere teksten vertellen uitvoerige verhalen, zoals het verhaal over de Zevenslapers daarna.

Over sint Remigius

Wat de naam betekent

Remigius komt van [Latijn] 'remige', dat is 'roeier'. Of van 'remis', dat zijn de instrumenten waarmee een schip bestuurd wordt. En ook van 'gyon', dat is 'worsteling'. Want hij [Remigius] leidde de Kerk door gevaarlijke, angstige tijden naar de poorten van het paradijs, en hij streed voor haar [de Kerk] tegen het verraad van de duivel.

Over sint Remigius

Remigius bekeerde de koning van Frankrijk [Clovis I] en diens onderdanen tot het [christelijk] geloof. Want de koning had een vrouw, Clotilde geheten, die een voorbeeldig christen was. Zij deed alle mogelijke moeite haar man tot het christendom te bekeren, maar het lukte haar niet. Nadat ze het leven had geschonken aan een zoon, wilde ze die laten dopen, maar de koning wilde daar geen toestemming voor geven. Toch rustte ze niet en uiteindelijk kreeg ze de koning zo ver dat hij het kind liet dopen. Vlak nadat het gedoopt was, stierf het kind. De koning zei tegen zijn vrouw: 'Nu is wel duidelijk dat Christus een nutteloze God is; Hij heeft immers het kind niet in leven kunnen houden, [het kind] dat door zijn geloof juist zo verheven had moeten zijn.' En zij antwoordde hem: 'Hieraan merk ik dat God veel van mij houdt, want Hij heeft de eerste vrucht van mijn lichaam in ontvangst genomen. Jouw zoon viel immers een rijk ten deel dat onnoemelijk veel beter is dan jouw [eigen] [konink]rijk.' De vrouw werd opnieuw zwanger en baarde een tweede zoon. Ook voor hem deed ze heel veel moeite om hem te laten dopen, net als bij het eerste kind. Maar het kind werd plotseling zó ziek dat iedereen dacht dat het zou sterven. De koning zei tot zijn vrouw: 'Heus, jouw God is maar een zwakke God, die niemand in leven weet te houden die in Zijn naam gedoopt is. Want ook al zou jij duizend kinderen het leven schenken, en ze alle duizend laten dopen, ze zullen allemaal sterven.' Maar het kind genas, en kon na zijn vaders dood het land regeren. Deze trouwe echtgenote gaf zich alle mogelijke moeite om [de ziel van] haar man te redden, maar hij verzette zich ertegen uit alle macht. Hoe hij bekeerd werd, staat beschreven bij de andere feestdag [van de heilige Remigius], die gevierd wordt op Drie Koningen [6 januari].

Toen koning Clovis de kerk van Reims wilde begiftigen, nadat hij christen was geworden, zei hij Remigius dat hij hem tot dat doel zoveel grondgebied zou schenken als waar die, in de tijd dat de koning zijn middagrust nam, omheen zou kunnen trekken. En zo gebeurde het. Maar een man die een molen bezat die binnen de grenzen lag van het door Remigius afgebakende grondgebied, joeg Remigius op onwaardige wijze bij zijn molen weg toen die eromheen wilde lopen. 'Beste man', zei Remigius, 'neem het toch niet zo hoog op dat we deze molen ook willen hebben.' Zodra de molenaar Remigius had weggejaagd, begon

het rad van de molen de andere kant op te draaien. ‘Knecht van God’, riep de man hem achterna, ‘kom, laten we dan de molen gezamenlijk in bezit houden.’ Maar Remigius antwoordde: ‘Hij is niet [langer] van jou, en ook niet van mij.’ En op dat moment spleet de grond open, en de molen verzonk in de aarde.

Remigius had voorzien dat er een tijd van schaarste in aantocht was. Toen hij in verband daarmee op een zekere plaats een grote hoeveelheid graan had verzameld, kwamen er enkele boeren die de spot dreven met zijn vooruitziende blik en het koren in brand staken. Dat kwam Remigius ter ore. Hij begaf zich naar de bewuste plaats en begon zich, verkleumd door zowel zijn ouderdom als door het nachtelijk uur, te warmen aan het vuur, terwijl hij vastberaden sprak: ‘Vuur is altijd weldadig, maar degenen die dit hebben aangericht zullen, met hun mannelijk nageslacht, [van nu af aan] een breuk in hun geslachtsdelen hebben, terwijl geheel hun vrouwelijk nageslacht hees zal worden.’ En zo gebeurde het in Reims, totdat ze verdreven werden door Karel [de Grote].

U moet weten dat het Remigius-feest dat in januari valt, gevierd wordt ter gelegenheid van zijn sterfdag. Maar dit feest [t.w. 1 oktober] is ter nagedachtenis van zijn translatie [de overbrenging van zijn relieken]. Want toen men na zijn dood zijn lichaam op een draagbaar naar de Sint Thimotheus en Apollinariskerk wilde dragen, werd die baar op het moment dat men de Sint Christoffelkerk passeerde zó zwaar dat hij niet meer verder in beweging te krijgen was. In uiterste nood bad men tot God, opdat Hij hun zou openbaren of Remigius wellicht in de Christoffelkerk begraven wilde worden, waar nog zoveel meer heiligen lagen. En meteen daarop kon men het lichaam heel eenvoudig verder dragen en werd Remigius daar eervol begraven. Omdat er [vervolgens] zoveel wonderen geschiedden, werd de kerk gewijd en werd er een gewelf achter het altaar gemaakt. Men groef zijn lichaam op, omdat men het in dat gewelf wilde leggen, maar het was op geen enkele manier van zijn plaats te krijgen. Op de eerste dag van oktober, na een nacht waarin iedereen in gebed had gelegen en rond middernacht in slaap was gevallen, werd het graf van sint Remigius open aangetroffen en lag zijn lichaam in het gewelf waarover zojuist is verteld. Het was daar door engelen heengedragen.

Over de heilige abt Agathon

Abt Agathon droeg drie jaar lang een steen in de mond, totdat hij had leren zwijgen.

Er was eens een broeder in het klooster, die bij zichzelf zei: ‘Je bent een ezel. Doe als hij, want ook al slaat men hem, hij zegt geen woord. Al doet men hem onrecht, hij antwoordt niet. Doe toch ook zo!’

Een andere broeder was eens van tafel gestuurd, maar hij zei daar niets op. Men vroeg hem ernaar en hij zei: ‘Ik bedenk me diep in het hart dat ik ben als een hond die wegloopt wanneer hij geslagen wordt.’

Toen men Agathon eens vroeg welke deugd [t.w. het beoefenen ervan] de meeste moeite kostte, antwoordde hij: ‘Ik denk dat niets meer moeite kost dan het bidden tot God, want de

Boze probeert zulke gebeden altijd te verstoren. Bij andere moeilijke taken kan een mens nog enige rust ervaren, maar iemand die in gebed is, verricht een werk dat veel strijd kost.’

Toen een broeder Agathon eens vroeg hoe hij [het best] kon omgaan met de andere broeders, antwoordde hij: ‘Zoals in de eerste dagen, en vertrouw niet te zeer op jezelf. Want er bestaat geen groter hartstocht dan vertrouwen, want vertrouwen is de oorsprong van alle hartstocht.’

Ook zei hij: ‘Wanneer een gramstorig mens de doden verwekt, pleziert hij niemand met die gramschap, ook God niet.’ En een gramstorig broeder zei tot zichzelf: ‘Als ik in mijn eentje woonde, zou ik niet zo gemakkelijk in gramschap vervallen.’ Deze broeder wilde eens een glas vullen met water, maar het glas viel om. Hij vulde het opnieuw en het viel weer om. Voor een derde maal vulde hij het; het viel om. Toen werd hij kwaad en brak hij het glas. Nadat hij weer tot zichzelf gekomen was, zag hij in dat de duivel hem bespot had om zijn gramschap, en hij zei: ‘Kijk eens, nu ben ik alleen en toch overvalt de gramschap mij. Daarom ga ik maar weer terug naar de kloostergemeenschap, want het is overal moeilijk, en overal bestaat de noodzaak voor Gods hulp.’

Er waren eens twee broeders die al vele jaren in elkaars gezelschap gewoond hadden en nog nooit kwaad waren geweest. Op zekere dag zei de een tot de ander: ‘Laten we ruzie maken, zoals alle wereldlingen dat doen.’ En de ander antwoordde: ‘Ik weet niet hoe je ruzie moet maken.’ ‘Ik leg hier tussen ons beiden een zak neer, en dan zeg ik: “Die is van mij”. En dan moet jij zeggen: “Niet waar, hij is van mij”, en dan kunnen we beginnen met ruzie maken.’ Aldus zetten ze een pot neer tussen hen beiden, en de eerste broeder zei: ‘Die is van mij.’ De ander zei: ‘Niet waar, hij is van mij’, waarop de eerste antwoordde: ‘Dat klopt, pak hem maar en ga!’ En zo lukte het hun niet onderling ruzie te krijgen.

Abt Agathon was een heel begripvol mens, een harde werker, sober in de manier waarop hij zich voedde en kleepte. Hij zei: ‘Ik ben nog nooit gaan slapen wanneer ik in mijn hart nog boos was op een ander; en ik heb een ander nooit toegestaan te gaan slapen wanneer hij nog een wrok tegen mij koesterde.’

Toen zijn stervensuur was aangebroken, lag de abt drie dagen doodstil op zijn bed, met de ogen geopend. Toen de broeders hem aanraakten, zei hij: ‘Ik sta terecht voor het aangezicht van God.’ En zij zeiden: ‘Bent u bang?’ ‘Ik heb alle mogelijke moeite gedaan om me aan Gods geboden te houden,’ antwoordde hij, ‘maar ik ben maar een mens, dus ik weet niet of mijn handelen genade kan vinden in Gods ogen.’ ‘Vertrouwt u daar dan niet op?’ vroegen ze hem. ‘Nee,’ zei hij, ‘ik vertrouw er niet op vóórdat ik voor Hem zal verschijnen. Want het oordeel van God en dat van de mens zijn niet aan elkaar gelijk.’ En toen ze hem nog verder wilden vragen, zei hij: ‘Toon me uw liefde, en spreek niet meer met me, want ik heb nu geen tijd.’ En na deze woorden gaf hij vol vreugde de geest. Ze zagen hoe hij zich met zijn geest verenigde zoals men een van zijn vrienden begroet. Dit komt uit *Der vaderen vite*.

Over de Zevenslapers

De Zevenlappers werden geboren in de stad Efeze. In de tijd dat de christenen vervolgd of gemarteld werden door Decius, kwam deze keizer in Efeze en liet daar midden in de stad een tempel bouwen waarin de gehele bevolking tezamen met hem afgoden moest aanbidden. Hij achtervolgde de christenen en dwong hen aan de afgoden te offeren; anders zou hij hen doden. Iedereen was vreselijk bang; de ene vriend liet de ander in de steek, het kind verliet de vader en de vader verliet het kind.

Er waren in die stad ook zeven christenen, Maximianus, Malcus, Martinianus, Dionysius, Jan, Serapion en Constantijn geheten. Ze leden erg onder alles wat ze zagen gebeuren. Ze hadden hoge functies aan het hof maar zij weigerden aan de afgoden te offeren en verborgen zich in hun woning, waar ze voortdurend vastten en in gebed lagen. Maar ze werden verraden en voor Decius gevoerd. Daar werd aangetoond dat ze werkelijk het christelijk geloof beleden. Ze kregen de kans zich te bekeren en men liet hen gaan tot het moment dat Decius weer in de stad zou zijn. In de tussentijd deelden zij hun vaderlijk erfdeel uit aan de armen en na een weloverwogen onderling overleg trokken ze naar de berg Celion omdat ze zich daar in het geheim schuil wilden houden. De gehele tijd dat zij daar verbleven zorgde een van hen voor alles wat ze nodig hadden. Als hij de stad inging, verkledde hij zich als arm man.

Decius keerde terug in de stad en liet naar de zeven zoeken, omdat ze aan de afgoden moesten offeren. Malcus, hun boodschapper, werd bang. Hij snelde vanuit de stad terug naar zijn metgezellen en vertelde hun van de woede van de keizer. Ze werden allemaal doodsbang, maar Marcus haalde het brood tevoorschijn dat hij zojuist had meegebracht. Als ze gegeten hadden, zouden ze in ieder geval sterker zijn om de strijd aan te gaan. Maar nadat de avondmaaltijd voltooid was en ze nog wat met elkaar zaten te praten, overmand door verdriet, was het Gods wens dat ze snel in slaap vielen.

De volgende dag – er was naar de zeven gezocht maar ze waren niet gevonden – was het Decius buitengewoon droef te moede dat hij de jongelingen kwijt was. Maar toen werden ze verraden en werd er verteld dat ze zich schuilhielden in berg Celion, dat ze al hun bezittingen hadden uitgedeeld aan arme christenen en dat ze nog steeds volhardden in hun geloof. Daarom ontbood Decius de ouders. Hij dreigde hen te doden, tenzij ze hem alles zouden vertellen wat ze wisten. En de ouders verraadden de jongelingen ook; ze beklagden zich erover dat die hun bezit aan de armen hadden gegeven. Decius dacht na wat hij nu zou kunnen doen. God beschikte het zo dat de keizer bevel gaf de opening van de schuilplaats waarin de zeven verbleven, dicht te maken met stenen, zodat ze daarbinnen zouden sterven van honger en dorst. Dat deden zijn dienaren. Maar Theodorus en Rufinus, twee christenen, hebben [een verslag van] die hele foltering om het geloof op een blad papier geschreven, dat ze heimelijk achter de stenen binnen in de schuilplaats wisten te leggen.

In het dertigste jaar van de regering van keizer Theodosius, driehonderd achtenzeventig jaar nadat keizer Decius en diens gehele geslacht was uitgestorven, kwamen er bepaalde ongelovigen op, die zeiden dat de doden niet zouden verrijzen [op de Dag des Oordeels]. Dat

maakte de goede christen, keizer Theodosius, bijzonder bedroefd want hij realiseerde zich dat de glans van zijn geloof zo op een gemene manier werd weggenomen. Hij trok een haren boetekleed aan, sloot zich op en stortte bittere tranen voor God. Toen de barmhartige God dit aanzag, wilde Hij allen die weenden troost bieden en hun hoop op opstanding van de geest weer sterk maken. God ontsloot de schatkamer van Zijn goedertierenheid en wekte de zeven martelaren op de volgende manier tot leven:

Onze Heer gaf een burger van Efeze het idee in bij de berg Celion een stal te maken voor de herders van zijn kudde. Zijn metselaars braken de schuilplaats open, waarna het zevental opstond en elkaar begroetten. Ze verkeerden in de veronderstelling dat ze maar één nacht geslapen hadden en herinnerden zich toen de ellende van de vorige dag. Ze vroegen Malcus, hun boodschapper, welk oordeel keizer Decius over hen had gevelde. 'Zoals ik jullie gisteravond al zei,' antwoordde Malcus, 'zijn ze naar ons op zoek. Want we moeten offeren aan de afgoden. Kijk, zo denkt de keizer over ons!' 'En God weet dat we dat nooit zullen doen', zei Maximianus. Nadat hij zijn metgezellen moed had ingesproken, zei hij tegen Malcus dat die de stad in moest gaan om brood te kopen, een beetje meer dan wat hij gisteren had meegebracht, en dat hij dan wel zou horen wat de keizer had bevolen.

Malcus nam vier zilveren muntstukken mee en verliet de schuilplaats. Hij was wel verbaasd toen hij de stenen bij de ingang zag, maar omdat zijn gedachten elders waren, trok hij zich er niet veel van aan. Angstig naderde hij de stadspoort en was stomverbaasd omdat hij boven de poort een kruisteken zag. Daarom liep hij naar de volgende stadspoort, waar hij tot zijn grote verwondering ook een kruis zag. Toen hij zag dat er boven alle poorten dergelijke tekens waren aangebracht, sloeg hij een kruis en keerde terug naar de allereerste poort. Hij dacht dat hij droomde, maar vatte moed, trok zijn kap over zijn hoofd en ging de stad in.

Hij bereikte de plaats waar brood verkocht werd en hoorde daar de mensen over Jezus Christus spreken. Hij verbaasde zich nog meer en zei: 'Hoe bestaat het dat gisteren nog niemand de naam van Christus in de mond durfde nemen en dat nu iedereen over hem spreekt? Volgens mij is dit hier Efeze niet want alles is herbouwd. Maar ik zou geen enkele andere stad weten die er zo uit ziet.' Hij vroeg in welke stad hij was en men zei hem dat hij in Efeze was. Toen wist hij zeker dat hij droomde en hij dacht erover maar weer naar zijn vrienden terug te keren. Toch ging hij eerst naar de broodverkopers en toen hij daar zijn zilveren muntstukken tevoorschijn haalde, verbaasden de kooplieden zich en fluisterden ze tegen elkaar dat die jongeman ergens een oude schat had gevonden.

Maar Malcus, die hen zo zag fluisteren, meende dat ze hem naar de keizer wilden brengen. Hij werd bang en vroeg de kooplieden hem te laten gaan. Het brood én het geld mochten ze houden. Ze hielden hem tegen en zeiden: 'Waar kom je vandaan? Je hebt een schat gevonden van de keizers van lang geleden. Wijs ons de plaats waar hij ligt. Wij hebben het goed met je voor en zullen erover zwijgen. Anders kun je het niet geheim houden!' Malcus kon van angst geen woord uitbrengen. Ze zagen hoe hij zweeg, bonden hem vervolgens een touw om zijn nek en trokken hem daaraan door de straten tot in het midden van de stad. Als een lopend vuurtje ging het nieuws dat er een jongeman was, die een grote

schat gevonden had. Toen de verbaasde stadsbevolking om hen heen dromde, wilde Malcus hen geruststellen met de woorden dat hij helemaal niets gevonden had. Hij keek naar alle kanten om zich heen, maar niemand scheen hem te kennen. Omdat hij iemand van zijn familie of bekenden zocht van wie hij zeker wist dat ze daar in de stad woonden, blikte hij de menigte in. Maar hij vond niemand en dus stond hij daar als een idioot temidden van de inwoners van Efeze.

Het nieuws bereikte sint Maarten, de heilige bisschop, en de landvoogd Antipater, die onlangs in de stad was gekomen. Ze gelastten de poorters de man bij hen te brengen, samen met de zilveren muntstukken. Men liep in de richting van de kerk, waarop Malcus dacht dat ze hem naar de keizer voerden. De bisschop en de landvoogd verbaasden zich over de muntstukken en vroegen hem waar hij die onbekende schat toch gevonden had. Malcus antwoordde dat hij ze helemaal niet gevonden had, maar dat ze gewoon uit de beurs van zijn ouders kwamen. Toen vroegen ze hem uit welke stad hij dan kwam. 'Als deze stad Efeze heet, weet ik zeker dat ik hier vandaan kom', luidde zijn antwoord. 'Laat je ouders maar hierheen komen,' zei de landvoogd, 'dan kunnen zij bewijzen wie je bent.' Malcus noemde de naam van zijn ouders, maar geen van de aanwezigen had ooit van hen gehoord. Men zei hem dat hij alles verzonnen had, in de hoop te kunnen ontsnappen. 'Hoe kunnen wij geloven dat dit zilvergeld van je vader en moeder afkomstig is, als het al meer dan 378 jaar oud is,' vroeg Antipater hem, 'het stamt uit de tijd van keizer Decius en het is heel anders dan ons tegenwoordige muntgeld. Hoe kan het dat je vader en moeder in die tijd hebben geleefd? Jongeman, je wilt alle wijze mannen van Efeze bedriegen, en daarom gebied ik dat je terecht zult staan tot je ons gezegd hebt wat je precies hebt gevonden.'

Malcus viel op zijn knieën. 'Bij God, heren, geef me een antwoord op mijn vraag en dan zal ik u zeggen wat ik denk! Keizer Decius, die zich in deze stad bevond, waar is hij?' 'Mijn zoon', zei de bisschop, 'er is hier niemand die Decius heet. Hij was een heleboel jaar geleden keizer.' 'Heer, ik ben stomverbaasd, en niemand zal me geloven. Maar volg mij, dan zal ik u mijn vrienden laten zien, in de berg Celion. Hen moet u geloven! Want ik weet zeker dat wij daarheen op de vlucht zijn gegaan voor keizer Decius. En gisterenavond heb ik gezien dat Decius hier in de stad arriveerde, als dit tenminste Efeze is.'

De bisschop vertelde tegen de landvoogd dat dit volgens hem een visioen was dat God door deze jongeman had willen openbaren. Ze gingen met hem mee naar de berg, vergezeld door een grote menigte stadsbewoners. Als eerste ging Malcus naar zijn vrienden daarbinnen. De bisschop volgde hem en vond onder de stenen een brief die verzegeld was met twee zilveren zegels. Hij riep het volk bijeen en las de brief voor. Iedereen die het hoorde was uitermate verbaasd. Ze zagen de zeven heilige mannen zitten in hun schuilplaats; hun gezichten glansden als glanzende rozenbladeren. Iedereen knielde neer en loofde God.

De bisschop en de landvoogd stuurden onmiddellijk een boodschap naar keizer Theodosius, waarin ze hem vroegen snel naar Efeze te komen om het wonder te aanschouwen dat God daar zojuist had verricht. De keizer stond op van de grond [waar hij geknield had gelegen], trok zijn boetkleed uit, dankte God en kwam vanuit Constantinopel naar Efeze. Een grote menigte kwam hem tegemoet waarna ze zich allemaal samen naar de schuilplaats

begaven. Toen de heiligen de keizer zagen, begonnen hun gezichten onmiddellijk te stralen als de zon. De keizer viel neer voor hun voeten en dankte God. Daarna stond hij op en omhelsde de zeven huilend. 'Ik zie u hier, en het lijkt wel of ik zie hoe Christus Lazarus opwekt uit de dood', zei hij. 'Geloof ons maar', zei Maximianus, 'om uwentwil heeft God ons hier, nog vóór de dag van de algehele opstanding, uit de dood doen verrijzen, opdat u er niet langer aan zult twijfelen dat de doden zullen herrijzen. Wij zijn waarlijk herrezen en wij leven. Zoals een kind in de buik van de moeder leeft en geen enkele kwetsuur voelt, zo hebben wij geleefd. We lagen te slapen en hebben niets gevoeld.' Nadat de zeven dit gezegd hadden, legden zij ten aanschouwe van iedereen het hoofd op de grond. Ze vielen in slaap; ze gaven de geest, zoals God dat gebod.

De keizer stond op en viel weer huilend voor hen neer om hen te kussen. Toen hij het bevel had gegeven gouden draagbaren te laten maken waar de heiligen opgelegd moesten worden, verschenen de zeven in de volgende nacht aan hem en zeiden hem dat hij hen op de grond moest laten liggen, op dezelfde plaats waar ze al die tijd gelegen hadden, tot het moment dat God hen weer tot leven zou wekken. Daarom liet de keizer die bewuste plaats opluisteren. De stenen voor de ingang liet hij vergulden en alle bisschoppen die niet geloofden in de herrijzenis uit de dood, liet hij uit hun ambt ontzetten. Maar dat verteld wordt dat deze zevenslapers 378 jaar hebben geslapen, daarover bestaat de nodige twijfel. Want ze zijn verrezen in het jaar 448, en keizer Decius heeft maar één jaar en drie maanden geregeerd, in het jaar van Onze Heer 252. Dus hebben de zevenslapers maar 194 jaar geslapen.